

Księstwo Kozielskie/ The Duchy of Koźle / Herzogtum Koźle / Kozielské knížectví

Umierając w 1138 roku, Bolesław Krzywousty – książę z dynastii Piastów – pozostawił polskie państwo silne, o ustalonych granicach i... podzielone. Nie chcąc, by jego synowie walczyli o władzę ustanowił tzw. zasadę senioratu, która przeszła do historii jako „Testament Krzywoustego”. Miał być to system, w którym każdy z książąt Piastowiczów otrzymywał we władanie jedną z dzielnic Polski, a władzę nadrzędną sprawować miał senior, czyli najstarszy z rodu, zasiadający na krakowskim tronie. System ten nie w pełni przyniósł oczekiwane rezultaty. W polskiej praktyce politycznej Kraków został trwale powiązany z przekonaniem o przysługującej mu władzy zwierzchniej, ale z tego właśnie powodu miał czekać na swoją wynikającą z zasady starszeństwa (seniorat – władza najstarszego z rodu) kolejkę do władzy, piastowscy kuzyni rozpoczęli długi okres walk o panowanie nad Krakowem, co przynosiło dość iluzoryczne zwierzchnictwo nad pozostałymi polskimi księstwami.

Pierwszym rezydującym we Wrocławiu seniorem i zarazem dziedzicem Śląska został Władysław zwany przez potomnych Wygnańcem, a to dlatego, iż właśnie od wygnania go rozpoczęli swe drogi do tronu seniora jego młodszy bracia. W roku 1163 dzięki interwencji cesarza Niemiec wrócili do Polski synowie Wygnańca: Bolesław Wysoki, Mieszko Płatonogi i Konrad. Po układach z aktualnym seniorem – ich stryjem Bolesławem Kędzierzawym, podzielili oni Śląsk między siebie. Koźle wraz z Raciborzem i Cieszynem otrzymał Mieszko Płatonogi, znany też mieszkańcom Kędzierzyna-Koźla jako pogromca braci Koźlów (patrz „Legenda kozielska”). Niestety Mieszko stolicą swego księstwa ustanowił Racibórz. Zanim zmarł, co nastąpiło w roku 1211, oprócz zrzucania z zamkowej wieży w

Koźlu niegodziwych rycerzy-rozbójników, powiększył on swoje terytorium o Ziemię Opolską. Uczynił to w sposób zwykły dla tej epoki – stoczył ciężką wojnę ze swym bratankiem Henrykiem Brodatym. Ostatecznie wyparł Henrykowe rycerstwo za Nysę Kłodzką i Stobrawę, tym samym dokonując historycznego podziału na Śląsk Górny i Dolny i rozpoczynając dynastię Piastów Górnośląskich. Syn Mieszka Kazimierz I Opolski rezydował w Opolu i tam lokował swoje największe inwestycje, ale to właśnie na zamku w Koźlu (prawdopodobnie nowo wybudowanym), przed swoją przedwczesną śmiercią (1229) spotkał się z biskupem krakowskim Prandotą, któremu podarował wówczas wieś Ujazd. Po jego śmierci księstwo opolsko-raciborskie znalazło się pod protekcją Henryka Brodatego, który został opiekunem małoletnich synów Kazimierza: Mieszka i Władysława.

Mieszko II Otyły objął władzę w księstwie opolsko-raciborskim prawdopodobnie w 1239 r. To w okresie jego władzy miał miejsce najazd Mongołów i bitwa pod Legnicą w 1241 r., którą poprzedziło zniszczenie pierwszego donżonu na Wzgórzu Zamkowym w Koźlu. Mieszko II Otyły zmarł w r. 1246, a księstwo objął jego młodszy brat Władysław I Opolski. To on nadał w 1260 roku prawa miejskie Sławęcicom, a zanim w roku 1282 zmarł, podzielił swoje państwo między czterech synów. Powstały wówczas księstwa: opolskie, raciborskie, cieszyńsko-oświęcimskie i kozielsko-bytomskie. Pierwszym samodzielnym władcą kozielsko-bytomskim był Kazimierz II. Był on władcą aktywnym i wybitnym. Niestety był także pierwszym śląskim księciem, który 10 stycznia 1289 r. złożył hołd królowi Czech. Po śmierci ostatniego księcia z linii kozielsko-bytomskiej – Bolesława, który zmarł w roku 1355 podczas podróży do Włoch, na podstawie czeskiego prawa księstwo kozielsko-bytomskie objął we władanie mąż jego siostry książę Konrad I Oleśnicki, który zapoczątkował dynastię książąt oleśnicko-kozielskich.

W roku 1521 księstwo kozielsko-bytomskie wykupił od kuzynów z Oleśnicy książę opolsko-raciborski Jan II Dobry. Niestety zmarł on bezpotomnie w roku 1532, a po jego śmierci księstwo opolskie przejęli w swe bezpośrednie władanie królowie Czech.

W okresie panowania na Górnym Śląsku książąt z dynastii Piastów, często dochodziło do wydzielania księstwa kozielskiego i powierzania go w zarząd przyszłemu dziedzicowi całego księstwa kozielsko-bytomskiego, aby w praktyce uczył się odpowiedzialności za państwo. Była więc Ziemia Kozielska odpowiednikiem francuskiego Delfinatu.

Oprac. Bolesław Bezeg

